

شرح جامع

سنجش و اندازه گیری در تعلیم و تربیت

«علوم تربیتی»

مؤلف: شهلا حسین زاده

پیشگفتار ناشر

خداوند بزرگ را شاکریم که فرصتی عنایت فرمود تا بتوانیم قدمی در جهت گسترش علم و فرهنگ کشور عزیزمان برداریم و مسیری هموار را در اختیار مخاطبان و داوطلبان علاقمند به ادامه تحصیل قرار دهیم. از آنجائی که در حوزه کتاب‌های درسی و کمک درسی کارشناسی ارشد کتاب‌های زیادی به رشته تحریر در آمده است با این حال وجود یک مجموعه جامع، دقیق، کامل و دارای رفرنس (منابع) مستند احساس می‌شود.

همیشه دغدغه داشتیم که ای کاش می‌شد تمامی منابع پراکنده و گاه‌ا دست‌نیافتنی کنکور در یک مجموعه به گونه‌ای جذاب و شیوا آماده می‌شد و همچنین سوالات دوره‌های قبل کنکور نیز به گونه‌ای تشریحی پاسخ داده می‌شدند، که خدشه‌ای بر آنها وارد نشود و خیال داوطلبان عزیز آنقدر آسوده باشد که اطلاعات مندرج در پاسخنامه‌ها را برای بهره‌گیری در آزمون خود بکار گیرند. این کار با یاری خداوند بزرگ و همکاری نخبه‌ترین دانشجویان و اساتید کشور در انتشارات ارشد هماهنگ گردید و در تمامی مقاطع تحصیلی از کاردانی به کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در حوزه آزمون‌های سراسری - آزاد و پیام نور بسته‌های آموزشی شامل کتاب‌های بانک سوالات و کتاب‌های شرح جامع درس آماده گردید. در تهیه مجموعه‌های فوق‌الذکر از فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد و دکتری که حائز رتبه‌های تک رنژی کنکور می‌باشند، استفاده کرده‌ایم، تا شما عزیزان بتوانید در راستای افزایش توان علمی خود در جهت نیل به مقصود خویش نایل آید. بدون تردید می‌توان گفت که برای اولین بار در نظام آموزشی کشور مجموعه‌ای به این سبک عرضه می‌شود که در کیفیت و کمیت بی‌نظیر بوده و تمامی نیازهای دانشجویان و داوطلبان عزیز را پوشش می‌دهد. امید است که استفاده از این مجموعه عزیزان را در جهت موفقیت در آزمون یاری رسانده باشد. در پایان لازم به ذکر است که بی‌نقصی محض از آن خداوند متعال می‌باشد، بنا براین از تمامی خوانندگان و داوطلبان عزیز خواهشمندیم نظرات سازنده خود را در مورد این کتاب به سایت انتشارات ارشد اعلام نمایند تا ما را در جهت هر چه بهتر آماده کردن این محصولات یاری رسانند.

با تشکر

ناشر

www.arshadbook.ir

تقدیم به

فانوس راه زندگی

برادر مهربانم «عادل»

پیشگفتار مولف

خدای را شکر گذارم که با ارائه اثر حاضر می‌توانم خدمت کوچکی به داوطلبان عزیز ورود به مقطع کارشناسی ارشد ارائه نمایم. همان‌گونه که می‌دانیم یکی از اصول جدید یادگیری استفاده از نکات کلیدی و تکرار آن‌ها برای آمادگی و موفقیت در آزمون‌های بزرگی مانند آزمون‌های دانشگاه‌ها می‌باشد. مطالعه منابع پراکنده و زیاد موجب اتلاف زمان و هزینه و عدم تمرکز بر مطالب اصلی و ایجاد استرس در داوطلبان می‌گردد. در این اثر خلاصه‌ای از شرح و نکات مهم منابع اصلی کنکور که در طول سال‌ها از آن‌ها در طراحی سوال‌ها استفاده شده، آمده است. نیز در پایان هر فصل، مجموعه‌ای از سوالات چهارگزینه‌ای که در طول سال‌های متوالی بارها در سوالات آزمون‌های سراسری تکرار شده گنجانده شده است، امید است کتاب حاضر داوطلبان گرامی را از خواندن منابع دیگر بی‌نیاز سازد و آن‌ها بتوانند آمادگی کامل را برای شرکت در آزمون کسب نمایند. در انتها آرزوی موفقیت برای کلیه داوطلبان عزیز را دارم.

تقدیم به فانوس راه زندگیم

برادر مهربانم عادل

شهلا حسین‌زاده

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول: تعریف اصطلاحات

مقیاس های اندازه گیری.....	۱۲
انواع روش های ارزشیابی معلم.....	۱۴

فصل دوم: آزمون های عینی

سوالات صحیح غلط	۲۱
میانگین حسابی	۲۲
قواعد تهیه سوال های صحیح - غلط	۲۲
سوال های جورکردنی	۲۲
محاسن سوال های جورکردنی	۲۳
معایب آزمون های جورکردنی	۲۳
قواعد تهیه سوال های جورکردنی	۲۳
سوالات چندگزینه ای	۲۴
انواع سوال های چند گزینه ای	۲۴
محاسن آزمون های چند گزینه ای	۲۴
معایب آزمون های چند گزینه ای	۲۴
قواعد تهیه سوالات چند گزینه ای	۲۵

فصل سوم: آزمون های تشریحی

الف) گسترده پاسخ	۳۳
ب) کوتاه پاسخ	۳۳
انواع آزمون های کوتاه پاسخ	۳۴
معایب استفاده از آزمون های کوتاه پاسخ	۳۴
قواعد تهیه سوال های کوتاه پاسخ	۳۵
محاسن و معایب آزمون های تشریحی	۳۵
قواعد تهیه و تصحیح آزمون های تشریحی	۳۵
قواعد تصحیح آزمون های تشریحی	۳۶
انواع روش های نمره گذاری	۳۷

فصل چهارم: دسته بندی ارزشیابی های آموزشی

دسته بندی ارزشیابی با توجه به ملاک مورد استفاده	۴۵
ارزشیابی وابسته به هنجار	۴۵
دسته بندی ارزشیابی های آموزشی با توجه به زمان و هدف استفاده از آنها	۴۶
دسته بندی ارزشیابی های آموزشی با توجه به موقعیت ارزشیابان	۴۷
تقسیم بندی ارزشیابی های آموزشی با توجه به نحوه اجرا	۴۸
آزمون های عاطفی	۴۹
تقسیم بندی ارزشیابی های آموزشی با توجه به چگونگی تهیه آنها	۵۰

فصل پنجم: مراحل و فعالیت های ارزشیابی آموزشی

تهیه طرح ارزشیابی	۶۱
طبقه بندی اهداف آموزشی	۶۱
طبقه بندی اهداف آموزشی	۶۲
مثال از طبقه دانش	۶۲
۴- تجزیه و تحلیل	۶۲
جدول مشخصات آزمون	۶۵
روش پوفام	۶۶

فصل ششم: روش های سنجش فرایندهای غیرشناختی

انواع آزمون های عملکردی	۷۴
مراحل تهیه آزمون های عملکردی	۷۵
روش ها و فنون مشاهده عملکرد	۷۶
عوامل موثر بر بهبود روش های مقیاس درجه بندی	۷۷
روش های سنجش مستقیم رفتار	۷۹
انواع روش های سنجش رفتار	۷۹

فصل هفتم: اجرا، نمره گذاری و تحلیل آزمون

شرایط اجرای آزمون	۸۷
ترتیب قرار دان سوال های آزمون	۸۷
نمره گذاری آزمون	۸۸
تحلیل سوال های آزمون	۸۹
تفسیر ضریب دشواری	۹۰
ضریب تمیز	۹۰
تحلیل گزینه های انحرافی	۹۱
نظریه سوال-پاسخ	۹۲
منحنی ویژگی سوال	۹۲
روش های آماری برای تفسیر نمره های آزمون	۹۲

فصل هشتم: هنجارها و نیم رخها

تعریف هنجار	۱۰۱
انواع هنجارها	۱۰۲
نمرات تراز شده	۱۰۳
نیم رخ روانی	۱۰۴

فصل نهم: روایی آزمون

تعریف روایی	۱۱۱
انواع روایی	۱۱۱
راههای تعیین روایی سازه	۱۱۳
روایی آزمونهای وابسته به ملاک	۱۱۴
عوامل موثر بر روایی آزمون	۱۱۴

فصل دهم: پایایی آزمون

روشهای تعیین پایایی آزمون	۱۲۱
منابع	۱۳۲

فصل اول

تعریف اصطلاحات و مقیاس‌های اندازه‌گیری

عناوین اصلی

- تعریف اصطلاحات
- مقیاس‌های اندازه‌گیری
- روش‌های ارزشیابی از معلمان

فصل اول

تعریف اصطلاحات و مقیاس‌های اندازه‌گیری

معمولی‌ترین وسیله اندازه‌گیری ویژگی‌ها یا صفات روانی آزمون نام دارد. وسیله یا روشی نظام‌دار برای اندازه‌گیری نمونه‌ای از رفتار را آزمون می‌نامند. معروف‌ترین وسیله اندازه‌گیری در آموزش و پرورش و روانشناسی آزمون است. عمل اختصاص دادن اعداد به مقادیر مختلف از صفات برحسب قواعد معین که صحت آن‌ها را می‌توان از راه آزمایش بررسی کرد «اندازه‌گیری» می‌نامند.

اندازه‌گیری از آزمودن مفهوم گسترده‌تری دارد زیرا آزمون نوع خاصی از اندازه‌گیری است. اندازه‌گیری با داده‌های کمی سر و کار دارد اما ارزشیابی و سنجش هم با کمیت سر و کار دارد هم کیفیت. عمل اندازه‌گیری مستلزم تعریف صفت مورد اندازه‌گیری، تهیه وسایل اندازه‌گیری و تهیه مقیاس کمی است. اگر اطلاعات بدست آمده از طریق اندازه‌گیری را با ملاک معینی مقایسه و بر این اساس درباره فرد مورد مطالعه داوری کنیم، عمل ارزشیابی انجام شده است.

اندازه‌گیری مقدمه ارزشیابی است و ارزشیابی مستلزم قضاوت درباره ارزش، کیفیت، اهمیت، میزان یا درجه آن پدیده با توجه به ملاک‌های معین به منظور عمل تصمیم‌گیری است.

نخستین گام در اندازه‌گیری هر خصیصه تعریف دقیق آن خصیصه است. هدف از ارزشیابی تصمیم‌گیری است و هدف پژوهش استنتاج است. پژوهش آموزشی و ارزشیابی آموزشی از این بابت که به طور نظام‌دار به جمع‌آوری داده‌ها و تفسیر آن‌ها به منظور کسب دانش می‌پردازند جزو بررسی‌های علمی هستند اما از نظر هدف و منظور با هم تفاوت دارند. سنجش به جمع‌آوری اطلاعات درباره ویژگی‌های عاطفی گفته می‌شود و ارزشیابی به داوری یا قضاوت درباره آن ویژگی‌ها یا داوری درباره مقدار آن‌ها می‌پردازد.

سنجش از اندازه‌گیری کلی‌تر و اندازه‌گیری از آزمودن کلی‌تر است. تمامی فرایندهای مورد نیاز برای تصمیم‌گیری درباره یادگیری دانش‌آموزان را سنجش کلاسی می‌نامند. اطلاعاتی که از راه ارزشیابی به دست می‌آیند در صورتی مفیدند که به هدف ارزشیابی و یا هدف شناخت کاملاً مربوط باشند و نیز دقیق باشند.

در ارزشیابی می‌توان یافته‌ها را تعمیم داد اما در پژوهش نمی‌توان چون بر روی یک مسئله تمرکز می‌یابد. ارزشیابی آموزشی الزاماً پژوهش آموزشی نیست ولی می‌تواند از لحاظ شیوه کار و استفاده از ابزارها و عینیت خیلی شبیه آن شد. این که تعیین کنیم که آیا دانش‌آموزان به اهداف از پیش تعیین شده رسیده‌اند یک ارزشیابی آموزشی است. این که «آیا دانش‌آموزانی که از برنامه فعلی استفاده کرده‌اند از دانش‌آموزانی که برنامه دیگری را مورد استفاده قرار داده‌اند بیشتر آموخته‌اند؟» یک طرح پژوهشی است چون کار پژوهش مقایسه است.